

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Військово-юридичний інститут

Кафедра загальновійськових дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник кафедри

загальновійськових дисциплін

полковник

Станіслав КОРОЛЬОВ

« _____ » _____ 20____ р.

ЛЕКЦІЯ № 7

з навчальної дисципліни

«ЗАГАЛЬНА ТАКТИКА»

Модуль 2. «Структура механізованих (танкових) підрозділів та управління ними в бою. Застосування підрозділів у стабілізаційних діях»

Змістовий модуль 2.4. «Особливості дій підрозділів при виконанні завдань миротворчих операцій, в ході Антитерористичної операції та Операції об'єднаних сил»

Заняття 2.4.3. «Незаконні збройні формування: організація, тактика дій проти регулярних збройних сил»

Тема: «Незаконні збройні формування: організація, тактика дій проти регулярних збройних сил»

Навчальний потік: 4 курс інституту

Час: 90 хв.

Місце: лекційна аудиторія

Навчальні та виховні цілі:

Вивчити:

- загальні положення щодо організації та проведення заходів антитерористичної операції та Операції об'єднаних сил;
- тактику дій підрозділів під час виконання завдань антитерористичної операції та Операції об'єднаних сил;
- черговість та зміст роботи командира при організації заходів антитерористичної операції та Операції об'єднаних сил .

Виховувати:

- широкий оперативно-тактичний кругозір;
- зацікавленість щодо вивчення навчальної дисципліни.

Навчальні питання і розподілення часу

№ з/п	Зміст занять, навчальні питання	Час, хв.
I	Введення	5
II	Основна частина	80
	1. Залучення підрозділів СВ до виконання заходів у кризових ситуаціях. Антитерористична операція (АТО) та Операція об'єднаних сил (ООС).	25
	2. Незаконні збройні формування: організація, тактика дій проти регулярних збройних сил	25
	3. Основи участі механізованих підрозділів у протидиверсійній операції	30
III	Заклучна частина	5

Навчально-матеріальне забезпечення:

1. Діапроектор Inphocus;
2. Презентація за темою лекції, підготована за комп'ютерною програмою Microsoft PowerPoint;
3. Схеми за темою лекції.

Джерела інформації:

1. Бойовий статут механізованих і танкових військ Сухопутних військ Збройних Сил України. Частина III. Взвод, відділення, танк. – Київ: Командування Сухопутних військ Збройних Сил України, 2016. — 260 с.
2. Бойовий статут механізованих і танкових військ Сухопутних військ Збройних Сил України. Частина II. Батальйон, рота. – Київ: Командування Сухопутних військ Збройних Сил України, 2016. — 260 с.
3. Тактика механізованих підрозділів (механізований взвод): Навчальний посібник / Похнатюк С.В., Андрієнко А.М., Слободянюк Р.В., Вірко Є.В., Шишков В.А., Годій М.В., Антонов Г.А. – Львів: НАСВ, 2016. – 472 с.
4. Рекомендації механізованим підрозділам щодо дій на полі бою в сучасних умовах: Методичний посібник. – Київ: ГУБП СВ України, 2002, – 48 с.
5. Аналіз ведення антитерористичної операції та наслідків вторгнення Російської Федерації в Україну у серпні-вересні 2014 року. Генеральний штаб Збройних Сил України. Режим доступу: www.mil.gov.ua/content/other/anliz_rf.pdf.
6. Аналіз Генерального штабу ЗСУ щодо бойових дій на Дебальцевському плацдармі з 27 січня до 18 лютого 2015 року. Режим доступу: www.mil.gov.ua/.../analiz-generalnogo-shtabu-zsu-shhodo-b...

7. Війна на Донбасі. 2014 – 2016 рр. [Текст] : зб. наук. праць за матеріалами II Всеукр. наук. військ.- істор. конф., 20 квітня 2017 р. / Нац. військово-історичний муз. України. – К., 2017. – 290 с.

ЗМІСТ ЛЕКЦІЇ ТА МЕТОДИКА ВИКЛАДЕННЯ

Дана лекція є лекцією інформаційного типу. із застосуванням, у необхідних випадках, проблемно-діалогової форми навчання.

Для досягнення наочності використовується презентація Microsoft Office PowerPoint. Для більш якісного вивчення матеріалу частина його виноситься для самостійного вивчення.

Особлива увага приділяється показу актуальності теми, для чого широко використовується поточний матеріал офіційних джерел інформації України.

Важливо відзначити, що об'єкти наших військ є однією з найбільш важливих цілей для підрозділів сил спеціальних операцій і терористичних диверсійно-розвідувальних формувань.

ВСТУП

При організації оборони держави, з метою забезпечення недоторканності її кордонів та територіальної цілісності, на території всієї України або в окремих її місцевостях керівництвом держави встановлюється **правовий режим воєнного стану**. *Це передбачається у випадках:*

- небезпеки державній незалежності України чи її територіальній цілісності;
- загрози нападу чи у випадку збройної агресії проти держави, що зумовлює виконання підрозділами СВ не тільки бойових, а й специфічних завдань відповідно до чинного законодавства.

У місцевостях, де ведуться бойові дії, здійснення заходів правового режиму воєнного стану покладається безпосередньо на військово командування (його представників), яке (які) може (можуть) приймати в підпорядкування підрозділи інших військових формувань, установи та організації.

За певних умов, як в Україні, так і в окремих її місцевостях, може встановлюватися **правовий режим надзвичайного стану**, який, як правило, *може передувати введенню правового режиму воєнного стану* в умовах початку збройного зіткнення всередині держави (відсутній правовий акт про оголошення стану війни).

1. Залучення підрозділів СВ до виконання заходів у кризових ситуаціях. Антитерористична операція (АТО) та Операція об'єднаних сил.

Залучення підрозділів СВ до виконання заходів надзвичайного стану вкрай обмежено. Вони можуть залучатися лише у випадках виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру або при масовому переході населенням Державного кордону з територій сусідніх держав.

Підрозділи Сухопутних військ (СВ) можуть виконувати поставлені завдання у регіональній і локальній війні (конфлікти високої та середньої інтенсивності), збройному конфлікті (конфлікті низької інтенсивності), шляхом участі у (слайд 4):

- посиленні охорони та прикритті державного кордону;
- територіальній обороні;
- спеціальних операціях;
- стабілізаційних і інших специфічних діях в умовах різних правових режимів;
- міжнародних миротворчих операціях.

Характер дій підрозділів при виконанні цих заходів залежить від:

- ступеня складності збройного конфлікту (надзвичайної ситуації);
- обстановки на Державному кордоні;
- активності дій сил спеціальних операцій (ССПО) противника, складу та оснащеності зброєю незаконних збройних формувань (НЗФ), антидержавних озброєних формувань (АОФ), які беруть участь у ньому;
- особливостей фізико-географічних умов району;
- складу і настрою місцевого населення;
- спроможності функціонування державних органів влади та місцевого самоврядування;
- можливості та необхідності застосування різноманітних видів озброєння і техніки;
- характеру і наслідків надзвичайних ситуацій (НС).

1.1 Залучення підрозділів СВ до виконання заходів посилення охорони Державного кордону

У мирний час (слайд 5) при ускладненні обстановки на Державному кордоні з метою недопущення провокацій та запобігання передумовам щодо виникнення терористичних актів у прикордонних районах, здійснюється **посилення охорони Державного кордону**.

Цей захід здійснюється визначеними підрозділами від з'єднань (частин) СВ, відповідно до завчасно розроблених планів, з передачею їх в оперативне підпорядкування формуванням Держаної прикордонної служби (ДПС) для здійснення спільних охоронних, сторожових, загороджувальних (використовуючи бойову техніку) дій у прикордонній смузі та в контрольованих прикордонних районах, а також для улаштування сигнальних та невибухових загороджень.

Механізовані підрозділи під час посилення охорони Державного кордону можуть:

- виділятися для посилення відділів прикордонного контролю прикордонних загонів;
- знаходитися в резерві (у складі прикордонної маневреної групи);
- брати участь у проведенні прикордонного пошуку або в прикордонній операції органів ДПС щодо пошуку і затримання (знищення) порушників кордону, диверсійних або розвідувальних груп противника, іррегулярних збройних формувань;

- сприяти підрозділам ДПС у проведенні режимних і обмежувальних заходів.

В умовах правового режиму воєнного стану (слайд 6) здійснюється прикриття державного кордону визначеними підрозділами від з'єднань (частин) СВ (разом із оперативно підпорядкованими їм органами і підрозділами ДПС) безпосередньо на державному кордоні та у прикордонних контрольованих районах з побудовою бойового порядку для ведення оборонних дій.

З отриманням завдання щодо посилення Державного кордону здійснюється посилення формувань ДПС визначеними підрозділами від з'єднань (частин) СВ, з їх передачею в оперативне підпорядкування ДПС.

Метою цих заходів є:

- недопущення масового переходу населення через кордон із території суміжних держав;
- недопущення неконтрольованого поширення контрабанди зброї, наркотичних і вибухових речовин, засобів терору, проникнення через державний кордон диверсійно-розвідувальних сил противника (ДРС), НЗФ (АОФ) та терористичних груп;
- здійснення спільних охоронних, сторожових, загороджувальних (використовуючи бойову техніку) дій у прикордонній смузі та контрольованих прикордонних районах;
- улаштування сигнальних та невибухових загороджень на важливих напрямках.

1.2 Залучення підрозділів СВ до виконання заходів територіальної оборони

Підрозділи СВ можуть залучатися до виконання окремих завдань **територіальної оборони** (зон, районів) (слайд 7), а також виконувати ряд завдань територіальної оборони в ході операції.

Основним завданням підрозділів СВ в територіальній обороні держави можуть бути:

- посилення охорони та захист державного кордону;
- забезпечення умов надійного функціонування органів державної влади, органів військового управління, стратегічного (оперативного) розгортання військ (сил);
- охорона та оборона важливих об'єктів і комунікацій;
- участь у боротьбі з диверсійно-розвідувальними силами (ДРС) противника та незаконними збройними формуваннями (НЗФ);
- підтримання правового режиму воєнного стану тощо.

Більшість завдань територіальної оборони аналогічні і притаманні діям підрозділів Сухопутних військ, що проводяться на початковому етапі оборонної операції, в ході оперативного розгортання військ, а також при проведенні миротворчих операцій.

1.3 Залучення підрозділів СВ підчас внутрішніх збройних конфліктів

Внутрішній збройний конфлікт (збройне зіткнення всередині держави) (слайд 8) – це зіткнення на території держави збройних сил уряду з антиурядовими збройними загонами. До внутрішніх збройних конфліктів не належать випадки порушення громадського порядку та ситуації внутрішньої напруженості (наприклад, масові заворушення, окремі акти насильства або аналогічні дії).

Внутрішні збройні конфлікти умовно поділяються на декілька етапів.

Перший етап, як правило, проявляється в масових заворушеннях і напруженості серед населення (маніфестації, демонстрації, окремі акти насильства), які ще не мають ознак збройного конфлікту, але можуть його спричинити у подальшому.

На цьому етапі до виконання завдань із метою надання допомоги правоохоронним органам залучаються *підрозділи Військової служби правопорядку (ВСП) Збройних Сил*, а *підрозділи СВ*, відповідно до розроблених планів охорони та оборони військових частин (гарнізонів) мирного часу, посилюють охорону важливих військових об'єктів, військових містечок в режимі підвищеної готовності.

Другий етап внутрішнього збройного конфлікту розпочинається в умовах, коли центральні та інші органи влади втрачають контроль над ситуацією, а подальша ескалація напруженості обумовлює необхідність застосування надзвичайних заходів (введення правового режиму надзвичайного стану).

У цих умовах забезпечення громадського порядку, охорони життя, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів громадян здійснюється силами й засобами органів МВС, СВ України відповідно до їх повноважень, що встановлені законом.

Третій етап внутрішнього збройного конфлікту розпочинається з конфронтації між збройними силами держави та збройними силами опозиції (або іншими організованими збройними угрупованнями), яка може бути вирішена лише методом збройної боротьби. У цьому випадку зазначена ситуація безпосередньо загрожує територіальній цілісності держави, що є обґрунтованою підставою для введення правового режиму воєнного стану, в умовах якого військове командування здійснюється представниками ЗС на всіх рівнях, у тісній взаємодії з органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, а в районах ведення бойових дій – безпосередньо.

1.4 Залучення підрозділів СВ при виконання завдань під час дій у спеціальній операції, при участі у стабілізаційних і специфічних діях військ

Бойовим статутом Сухопутних військ видання 2010 р. вводиться таке поняття, як виконання завдань під час дій у спеціальній операції, при участі у стабілізаційних і специфічних діях військ.

Для вирішення цих завдань можуть залучатися:

- загальновійськові частини та підрозділи;
- підрозділи:
  - розвідки;
  - радіоелектронної боротьби;
  - аеромобільні;
  - інженерних військ;
  - військової служби правопорядку (ВСП), інших військових формувань (ІВФ) та правоохоронних організацій (ПрО);
- військові частини та підрозділи;
  - ракетних військ і артилерії;
  - тактичної і армійської авіації;
- невоєнізовані формування міністерства надзвичайних ситуацій (МНС);
- сили і засоби штабів зон і районів територіальної оборони.

Дані формування, як правило, об'єднуються в тактичні групи (ТГ).

У ході виконання поставлених завдань під час проведення стабілізаційних, специфічних дій та спеціальних операцій, **взвод (відділення, танк)**, як правило, діє у складі роти (взводу), а також може виконувати окремі завдання самостійно або у складі тактичних груп (зведених підрозділів) у тісній взаємодії з ІВФ та ПрО.

При виконанні гуманітарних завдань підрозділи Сухопутних військ можуть об'єднуватися в тимчасово створені зведені загони для ліквідації наслідків НС, а також діяти самостійно.

1.4.1 Спеціальні операції в умовах правового режиму надзвичайного стану

Спеціальні операції в умовах правового режиму надзвичайного стану можуть проводитися для вирішення окремих службово-бойових завдань *щодо припинення масових заворушень і ліквідації незаконних збройних формувань.*

В умовах введення режиму надзвичайного стану (слайд 9) спеціальна операція являє собою комплекс оперативних, режимних, військових та інших заходів і дій, які проводяться органами МВС разом із військовою службою правопорядку ЗСУ та іншими взаємодіючими силами в обмежений час, за загальним замислом і під єдиним керівництвом.

Метою спеціальної операції є охорона громадського порядку і безпеки під час проведення несанкціонованих масових заходів.

Основними завданнями ВСП у ЗС України в таких умовах є:

- запобігання вчиненню і припинення злочинів та інших правопорушень у Збройних Силах України, особливо пов'язаних зі зброєю та військовою технікою;
- участь в охороні військових об'єктів та забезпеченні громадського порядку і військової дисципліни серед військовослужбовців у місцях дислокації військових частин, у військових містечках, на вулицях і в громадських місцях;
- участь у протидії диверсійним проявам та терористичним актам на військових об'єктах;
- забезпечення дотримання комендантської години в гарнізонах;
- охорона військових об'єктів, військових містечок та їх населення, допомога в його евакуації;
- відновлення та підтримання порядку і дисципліни у військових частинах;
- контроль за рухом транспортних засобів і перевезенням військових вантажів.

Підрозділи СВ, заходячись у місцях постійної дислокації, в режимі дій за надзвичайною ситуацією здійснюють в повному обсязі заходи, які передбачені планами охорони та оборони:

- посилюють варти черговими підрозділами;
- посилюють підрозділи охорони й оборони об'єктів;
- підвищують боєготовність протидиверсійних резервів;
- призначають додаткові варти;
- збільшують наряди патрулів;
- готують до негайного застосування загони для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій тощо.

1.4.2 Стабілізаційні дії

Стабілізаційні дії (слайд 10) – це сукупність узгоджених та взаємозв'язаних за метою, завданнями, місцем і часом одночасних або послідовних заходів, акцій і бойових дій, які проводяться військовими підрозділами у тісній взаємодії з органами та підрозділами ПрО та ІВФ, що складають певне угруповання військ.

Стабілізаційні дії здійснюються під єдиним керівництвом, за єдиним планом для сприяння стабілізації обстановки шляхом одночасного або послідовного вирішення визначених завдань, недопущення збройних сутичок, диверсій і терористичних актів на визначених ділянках відповідальності.

Стабілізаційні дії залежать від характеру покладених на військово командування завдань. Вони можуть включати такі заходи:

- участь підрозділів СВ у посиленні охорони та прикритті ділянок Державного кордону;
- участь підрозділів СВ у посиленні охорони важливих об'єктів і комунікацій;
- недопущення нападів на місця розташування військ (базові табори), диверсій на об'єктах інфраструктури;
- пошук (знищення, ліквідація) НЗФ (АОФ);
- охорона та супроводження вантажів;
- надання допомоги населенню у ліквідації наслідків диверсій, терористичних актів, надзвичайних ситуацій;
- виконання режимних заходів, що покладені на військово командування;
- підтримання миру, законності та правопорядку.

1.4.3 Специфічні дії

Підрозділи СВ, можуть залучатися до специфічних дій військ, до яких належать:

- захист цивільного населення від радіаційної, хімічної, біологічної небезпеки та ліквідація наслідків застосування зброї масового ураження;
- участь в усуненні наслідків надзвичайних ситуацій природного, техногенного характеру та зумовлених можливою диверсійною та терористичною діяльністю;
- участь в усуненні наслідків ведення бойових дій при виконанні гуманітарних завдань як в мирний час, так і в умовах правових режимів воєнного та надзвичайного стану;
- збір і евакуація трофейного і кинутого озброєння та майна;
- організація поховання загиблих під час бойових дій;
- дії, що пов'язані з проведенням антитерористичних операцій на військових об'єктах у мирний час.

В рамках специфічних дій підрозділи СВ можуть залучатися (слайд 11):

- до ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;
- приймати участь в антитерористичних операціях.

1.4.3.1 Надзвичайна ситуація (НС)

Надзвичайна ситуація (НС) – це обстановка на певній території, яка склалася у результаті аварії, небезпечного природного явища, катастрофи, стихійного або іншого лиха, іншої небезпечної події, у тому числі епідемії, епізоотії, епіфітотії, пожежі, або спричинена наслідками воєнних дій, які призвели (можуть призвести) до неможливості проживання населення на території чи об'єкті, ведення там господарчої діяльності, загибелі людей та (або) значних матеріальних втрат.

Зона НС – це окрема територія, де склалася надзвичайна ситуація.

Ліквідація наслідків НС – це проведення комплексу заходів, які включають аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи, що здійснюються у разі виникнення надзвичайних ситуацій і спрямовані на припинення дії небезпечних факторів, рятування життя та збереження здоров'я людей, а також на локалізацію зон надзвичайних ситуацій, припинення дії їх небезпечних чинників.

Визначають наступні види надзвичайних ситуацій:

а) *НС природного характеру* - це геологічні, метеорологічні, гідрологічні явища, деградація ґрунтів, пожежі у природних екологічних системах, зміни стану навколишнього середовища, інфекційна захворюваність та масове отруєння людей, захворювання свійських тварин, масова загибель диких тварин, зараження сільськогосподарських рослин хворобами та шкідниками тощо.

б) *НС техногенного характеру* – це аварії (катастрофи), пожежі, вибухи, аварії з викиданням в атмосферу небезпечних і шкідливих хімічних та радіоактивних речовин, раптове руйнування споруд; аварії в електроенергетичній мережі, системах життєзабезпечення, системах зв'язку та телекомунікацій, очисних спорудах, у системах нафтогазової промисловості, гідродинамічні аварії тощо.

в) *НС воєнного характеру* – це наслідки воєнних дій на певній території та завдання шкоди населенню, інфраструктурі, навколишньому середовищу внаслідок застосування різноманітних засобів ураження, терористичних актів і диверсій.

1.4.3.2 Антитерористична операція

Антитерористична операція (АТО) (слайд 12) – це комплекс скоординованих спеціальних заходів і дій (оперативно-розшукових, процесуальних, профілактичних, військових, режимних тощо), взаємопов'язаних за метою, завданнями, місцем та часом.

Метою АТО є попередження, запобігання та припинення злочинних діянь, які здійснюються із терористичною метою, звільнення заручників, знешкодження терористів, мінімізації наслідків терористичного акту чи іншого злочину, що здійснювався з терористичною метою.

АТО здійснюється за єдиним планом під керівництвом координаційних груп при регіональних органах СБ України, Антитерористичного Центру (АТЦ) СБ України, із залученням сил і засобів органів та підрозділів ІВФ та ПрО, центральних та інших органів виконавчої влади.

Підрозділи СВ під час проведення антитерористичної операції (слайд 13), як правило, залучаються до виконання таких завдань і заходів, які створюють сприятливі умови на військових об'єктах:

- посилення охорони й оборони складів збереження зброї, боєприпасів, вибухових та отруйних речовин;
- запобігання, виявлення і припинення актів терористичної спрямованості;
- реалізація попереджувальних та інших спеціальних заходів;
- надання відповідним органам управління інших суб'єктів боротьби з тероризмом засобів зв'язку, транспортних, необхідних матеріально-технічних засобів та необхідної інформації;
- евакуація населення з районів здійснення (загрози) диверсій та терористичних актів.

Характерні висловлення, що застосовуються при розгляданні питань щодо АТО:

- а) *Терористична діяльність*** – це діяльність, яка охоплює:
- планування, організацію, підготовку та реалізацію терористичних актів;
  - підбурювання до здійснення терористичних актів, насильства над фізичними особами або організаціями;
  - знищення матеріальних об'єктів з терористичною метою;

- організацію незаконних збройних формувань, злочинних угруповань (злочинних організацій), організованих злочинних груп для вчинення терористичних актів, а також участь в таких актах;
- вербування, підготовку та використання терористів;
- пропаганду і поширення ідеології тероризму;
- фінансування завідомо терористичних груп (організацій) або інше сприяння ним.

б) Терористичний акт

Терористичний акт – це явище політичної і соціальної боротьби, злочинне діяння у формі застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, відповідальність за який передбачена Кримінальним кодексом України.

Основною метою терористичного акту є намагання зміни політичних та соціальних відносин у державі, суспільстві або між людьми шляхом залякування насильством. Масштаби матеріальних збитків у результаті теракту відіграють не основну роль, – головним у ньому є рівень та масштаби самого насильства як джерела страху.

в) Диверсійний акт

Диверсійний акт – це знищення або виведення з ладу шляхом підризу, підпалу або іншим способом воєнних, промислових та інших об'єктів; порушення систем управління військами та держави; пошкодження комунікацій; знищення живої сили та військової техніки; здійснення масових отруень або розповсюдження епідемій і епізоотій, це явище збройної боротьби.

Основна мета диверсійного акту – завдати максимальних матеріальних збитків при мінімальному використанні сил та засобів. Головне – змусити противника залучити на захист своїх об'єктів як можна більше матеріальних та людських ресурсів.

г) Оперативно-розшукові заходи

Оперативно-розшукові заходи – це система пошукових, розвідувальних, контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних й оперативно-технічних засобів в інтересах охорони Державного кордону, важливих об'єктів та громадського порядку, своєчасного виявлення противника і розкриття його замислів, розслідування злочинів, диверсійних дій, терористичних та інших актів.

д) Режимні заходи

Режимні заходи – це заходи, що призначені для ускладнення дій ССПО противника та НЗФ (АОФ) . Вони являють собою сукупність заходів, спрямованих на забезпечення певного встановленого режиму (прикордонного, надзвичайного, воєнного стану, митного, візового тощо).

1.4.3.3 Спеціальні (спільні) операції в ході АТО

Спеціальна (спільна) операція (слайд 14) – це сукупність узгоджених і взаємопов'язаних за метою, завданнями, часом і місцем військових, оперативних (оперативно-тактичних), режимних, слідчих та інших заходів і бойових дій, які проводяться за замислом та планом, під єдиним керівництвом з метою створення умов для досягнення поставлених завдань у відповідності до виду операції.

Спеціальна (спільна) операція проводиться, як правило, у тісній взаємодії з іншими військовими формуваннями, правоохоронними органами, органами управління територіальної оборони.

Порядок проведення спеціальних операцій залежить від умов обстановки і, головним чином, від складу та характеру дій сторін, наявності сил і засобів, характеру місцевості, інфраструктури, загального складу та настроїв місцевого населення тощо.

Основними формами дій механізованих підрозділів у цих умовах можуть бути:

- дії у складі передового загону (авангарду) або головних сил під час висування в район спеціальної операції (стабілізаційних, специфічних) дій;
- участь у заходах посилення охорони (прикритті) Державного кордону, заходах щодо посилення важливих військових об'єктів (військових частин), блокування та ізоляція районів зосередження НЗФ (АОФ);
- дії в призначених зонах (районах) відповідальності щодо ліквідації цих формувань та підрозділів ССПО противника;
- проведення пошукових дій і прочісування місцевості;
- влаштування засідок;
- дії щодо охорони та оборони важливих державних об'єктів, районів розташування військ;
- охорона комунікацій і супроводження колон;
- розвідувально-пошукові дії;
- несення комендантської служби у встановлених районах та спільні дії з підрозділами інших військових формувань і правоохоронних органів щодо підтриманого встановленого режиму (прикордонного, надзвичайного, воєнного стану, митного, візового тощо);
- участь в заходах щодо ліквідації НС.

Танкові підрозділи, як правило, використовуються для посилення механізованих підрозділів, підрозділів внутрішніх військ. Іноді для вирішення окремих завдань вони можуть використовуватися і самотійно (несення служби на блокпостах, зайняття оборони на вході і виході із гірських ущелин, прикриття можливих напрямків дій мобільних груп антидержавних збройних формувань).

Для підрозділів СВ найбільш характерним буде прийняття участі, як правило, у складі рот (батальйонів) у забезпеченні та проведенні:

- протидиверсійних операцій;
- диверсійно-розвідувальних операцій;
- операцій з організації руху опору на території противника (тимчасово зайнятої противником);
- миротворчих операцій.

а) Протидиверсійні операції

Протидиверсійні операції (в умовах правового режиму воєнного стану) (слайд 15) проводяться спільними діями підрозділів СВ, підрозділів ССПО, підрозділів інших видів ЗС України, підрозділів інших військових формувань (ІВФ) та правоохоронних органів (ПрО) у складі об'єднаного угруповання для виявлення, затримання та ліквідації ДРС (ДРГ) противника та НЗФ (АОФ) у визначених районах.

б) Диверсійно-розвідувальні операції

Диверсійно-розвідувальні операції проводяться, як правило, силами підрозділів ССПО у взаємодії з підрозділами СВ та інших видів ЗС і включають спеціальні дії в інтересах:

- стримування розвитку збройного конфлікту;
- зменшення можливостей противника щодо ведення воєнних дій;

– створення сприятливих умов для дій своїх військ, включаючи і виведення з ладу важливих воєнно-економічних об'єктів противника.

в) Операції з організації руху опору на території противника (яка тимчасово зайнята противником)

Операції з організації руху опору на території противника (яка тимчасово зайнята противником) проводяться силами підрозділів ССПО у взаємодії з підрозділами СВ та іншими видами ЗС з метою:

- підготовки керівних кадрів руху опору на території противника (яка тимчасово зайнята противником);
- розгортання руху опору;
- надання допомоги у формуванні, розгортанні та підготовці партизанських формувань;
- підготовки баз, створення запасів зброї, боєприпасів;
- організації спеціальних дій партизанських формувань щодо порушення комунікацій, зриву військових перевезень, зменшення можливостей використання противником місцевих ресурсів, виведення з ладу важливих військових об'єктів противника та зниження рівня психологічного стану його особового складу тощо.

Операція об'єднаних сил (ООС, англ. *Joint Forces Operation*) — комплекс військових і спеціальних організаційно-правових заходів українських силових структур, спрямований на протидію діяльності незаконних російських та проросійських збройних формувань у війні на сході України. Проведення операції передбачається виконанням Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях». Операція об'єднаних сил, фактично, є переформатуванням Антитерористичної операції (АТО) з введенням воєнного або надзвичайного стану, переданням управління від СБУ, яка формально керувала АТО, до Об'єднаного оперативного штабу ЗСУ. Початок операції об'єднаних сил — з 14:00 30 квітня 2018 року.

Командувач об'єднаних сил здійснює керівництво через Об'єднаний оперативний штаб ЗС України, начальник штабу є першим заступником Командувача об'єднаних сил.

2. Незаконні збройні формування: організація, тактика дій проти регулярних збройних сил

Згідно з міжнародним гуманітарним правом під час неміжнародного (внутрішнього) збройного конфлікту неурядові або опозиційні сили вважаються «збройними силами» і є законними комбатантами, якщо вони відповідають наступним умовам (слайд 17):

- мають на чолі особу, яка відповідальна за своїх підлеглих;
- мають розпізнавальний знак (відрізняють себе від цивільних);
- відкрито носять зброю;
- дотримуються норм права, що застосовується у збройних конфліктах.

Відповідно до цього, антиурядові сили або інші організовані озброєні групи, що не відповідають визначеним вище умовам, визначаються як незаконні збройні формування.

2.1 Комплектування та забезпечення незаконних збройних формувань

Як показує практика (слайд 18) комплектування особовим складом озброєних формувань звичайно здійснюється за *територіальним принципом*.

Від села група, або малий загін, від громади – середній або великий загін. Вік бойовиків будь-який, але переважно це люди молодше 40 років.

Кандидатуру командира (начальника) визначають місцеві діячі опозиції, переважно це впливові люди в регіоні, які вибирають його з числа популярних членів громади.

Інший шлях – «підготовлений натовп», який виражає недовіру діючій владі, звинувачує її у «всіх бідах», приводить до владних структур потрібних людей «із народу». Саме це визначає той факт, що незаконні збройні формування є «законні» для місцевих мешканців та правоохоронних органів у визначеному регіоні.

Переважно озброєння незаконних збройних формувань (слайд 19) складає власну легку стрілецьку зброю. Крім того є зброя колективного користування: станкові і великокаліберні кулемети, міномети, гранатомети, навіть переносні зенітно-ракетні комплекси. Учасники НЗФ завжди прагнуть озброїтись такою зброєю, яка знаходиться на озброєнні у сил, які їм протистоять.

Джерело постачання зброї (крім стрілецької), як правило, встановити не вдається, але її кількість свідчить про можливість «спонсорів» НЗФ поставити її в будь-який час і місце в будь-якому об'ємі.

Ще одним джерелом постачання зброї є *захоплення її у правоохоронних органів*, для чого здійснюються напади на місця дислокації частин правоохоронних органів військових частин, на охоронні структури і тощо.

Засоби зв'язку зазвичай представлені сучасними малогабаритними переносними радіостанціями іноземного виробництва. А також має місце наявність малогабаритних засобів перешкод.

Фінансування та забезпечення незаконних збройних формувань (слайд 20) проводиться за рахунок громади, окремих «меценатів», організацій, які її підтримують, за кошти інших джерел, а також держав, зацікавлених у дестабілізації обстановки в регіоні, організація незаконних збройних формувань така, що у разі «потреби» вони мають «під рушницею» велику кількість особового складу у самий найкоротший час.

Досвід (слайд 21) проведення *антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей* показує, що в умовах сучасної гібридної війни організація НЗФ, система їх комплектування та фінансування суттєво змінилася. В даний час НЗФ на тимчасово окупованих територіях України організаційно зведені в два об'єднання: 1 АК (Донецьк) і 2 АК (Луганськ) російсько-окупаційних військ. До складу армійських корпусів входять:

- окремі мотострілецькі бригади та полки;
- окремі артилерійські бригади;
- окремі танкові батальйони;
- окремі зенітні ракетно-артилерійські дивізіони;
- окремі батальйони бойового, тилового, технічного забезпечення та ін.;
- окремі батальйони територіальної оборони.

До формування армійських корпусів та здійснення координації дій АК задіяні російські воєначальники стратегічної ланки. Безпосередню участь в організації бойових дій, підготовці особового складу на ротаційній основі беруть генерали і офіцери Збройних Сил Росії.

На озброєння незаконних збройних формувань перебуває вже не тільки легке озброєння а й бойові машини, танки, артилерія та інше важке озброєння відповідно до розглянутої організаційної структури. Постачання озброєння, техніки та інших матеріально-технічних засобів здійснюється Російською Федерацією.

2.2 Тактика дій незаконних збройних формувань

Переважно незаконні збройні формування (слайд 22) не виступають у відкрите протистояння з регулярною армією та правоохоронними органами, тому в основі збройної боротьби незаконних збройних формувань лежать партизанські дії.

Як правило, ці дії включають:

- засідки;
- нальоти;
- обстріли військових і господарських об'єктів;
- мінування доріг;
- диверсійно-терористичні дії.

Для НЗФ на окупованих територіях України характерні також оборонні та наступальні дії.

2.2.1 Засідки

Оптимальна чисельність групи (слайд 7), яка влаштовує засідку – **10...15 чоловік**, як правило, вона поділяється на підгрупи:

- спостереження;
- вогневого ураження;
- резервну (служить для посилення підгрупи ураження, а також для прикриття відходу);
- відволікання (виділяється іноді).

Завдання підгрупи відволікання полягає у тому, щоб скувати боєм охорону противника. Відволікаюча підгрупа зазвичай відкриває вогонь здалеку і потім відходить у бік підгрупи ураження, підставляючи переслідувачів під її вогонь з вигідної позиції.

Об'єктами засідок (слайд 8) є:

- **у першу чергу** – поодинокі машини і невеликі підрозділи військ (до взводу);
- **у другу чергу** – транспортні колони;
- **в третю чергу** – колони бойової техніки.

Засідки влаштовуються в таких місцях, де є можливість скрито зайняти позиції і приховано відійти після виконання завдання. Найчастіше це ділянка дороги на переліченій місцевості біля крутого повороту, або в ложині, або біля броду, паромної переправи, у такому місці обов'язково є рослинність, що дозволяє бойовикам маскуватися (ліс, чагарник, висока густа трава), або є нагромадження каміння і валунів (у горах).

Напад із засідки на колону найчастіше проводиться ближче до вечора. По перше, в цей час його менше чекають, по друге засадна група отримує можливість для виходу з бою з настанням темряви. Значно зростає можливість відповідальних дій противника, особливо авіації.

Першими (слайд 9), намагаються підбити головну і замикаючу машини, щоб зупинити всю колону. Рельєф місцевості, як правило, не дає шансів прорватися по узбіччі траси. Після цього вогнем гранатометів, кулеметів і іншої зброї знищують інші машини та особовий склад.

Для зупинки сил противника, які поспішають на допомогу колонам, які потрапили в засідку і для прикриття відходу підгруп спостереження і ураження, резервна підгрупа розміщується таким чином, щоб перекрити ймовірний шлях підходу ворожих сил. По суті ця підгрупа влаштовує другу засідку. Але, якщо на маршруті руху колони добре організована розвідка, сильна охорона (бронетехніка), здійснюється повітряне прикриття, незаконні збройні формування зазвичай не ризикують влаштувати засідку.

2.2.2 Нальоти

Оптимальна чисельність групи (слайд 10), що здійснює наліт – **30...35 чоловік**.

Вона поділяється на підгрупи:

- інженерну (проробляє проходи в мінних і дротяних загородженнях, відключає сигналізацію тощо);
- нейтралізації (знищує, по можливості і безшумно, охорону об'єкта);
- основну (знищує противника вогнем стрілецької зброї, вибухівкою та іншими засобами);
- прикриття (заважає противнику прийти на допомогу, забезпечує відрив від переслідування основної частини групи і веде погоню у бік або виводить її на засідку).

Основними об'єктами нальотів незаконних збройних формувань (слайд 11) є:

- блокпости;
- гарнізони військ;
- склади і бази;
- державні підприємства та установи.

Під час проведення нальоту велика увага приділяється забезпеченню його раптовості. Висунення групи на вихідний рубіж зазвичай проводиться вночі, з дотриманням найсуворіших заходів маскування, а саме наліт – або вдень в погану погоду (що виключає застосування авіації), або ввечері незадовго до настання темряви.

Наліт відбувається дуже швидко, протягом всього декількох хвилин, після чого бойовики стрімко відходять групами в різних напрямках.

Управління підгрупами здійснює командир по радіо або заздалегідь підготовленими умовними сигналами (спалахами ліхтарика, жестами, освітлювальними ракетами).

2.2.3 Обстріли

Обстріли зазвичай влаштовують заради демонстрації своєї сили перед населенням, підриву його віри в здатність держави придушити незаконні збройні формування, а також для виснаження особового складу, знищення зброї, техніки та матеріальних засобів урядових військ. Об'єктами обстрілів (слайд 12) є опорні пункти, аеродроми, гарнізони, військові склади і бази, блокпости, державні установи.

Обстріли завжди готують заздалегідь. З цією метою проводять розвідку системи оборони об'єкта, визначають позиції вогневих засобів (часто садах, городах, дворах, прилеглих садиб) намічають шляхи відходу та місця для влаштування засідок проти переслідувачів. Засобами обстрілів є великокаліберні кулемети, вогнемети, станкові гранатомети, міномети, ракетні установки, безвідкатні гармати. Нерідко їх монтують на рухомих платформах (наприклад, на шасі автомобілів).

Під час обстрілу дуже часто в районі об'єкту знаходиться коректирувальник вогню з портативною радіостанцією. Його прикривають **2...3 снайпери**, які своїми пострілами вносять додаткове сум'яття на об'єктах нападу.

2.2.4 Мінування доріг

Мінній війні на комунікаціях (слайд 13) незаконні збройні формування завжди приділяють серйозну увагу. З її допомогою терористи прагнуть перервати або серйозно утруднити переміщення і постачання військ, паралізувати роботу державних підприємств та установ, деморалізувати органи влади і залякати населення.

Для мінування використовуються міни різного виробництва, саморобні міни, фугасні вибухові пристрої (включаючи фугаси спрямованої дії), у тому числі, керовані міни і фугаси, які підриваються електричним способом або за радіо, а також міни-сюрпризи. Встановлення мін, зазвичай, здійснюється спеціально підготовленою групою мінування чисельністю 4...5 осіб.

Міни і фугаси на дорогах (слайд 14) встановлюють завчасно, значно рідше – незадовго до наближення транспортних засобів або військ.

Найбільш придатними місцями для мінування вважаються:

- ділянки перед населеними пунктами (в'їзди і виїзди);
- з'їзди з основних доріг і виїзди на них;
- ділянки, об'їзд і обхід яких не можливий або утруднений;
- пошкоджені ділянки доріг, що потребують ремонту (наприклад, вибоїна в покритті проїжджої частини, узбіччя в місці об'їзду, великі вибоїни);
- підходи до криниць, водорозбірних колонок, водокачок;
- броди, переправи, мости, що не охороняються.

Порядок і схема установки мін і фугасів можуть бути самими різними. Глибина встановлення їх в ґрунт коливається в інтервалі від 5 до 10 сантиметрів. Міни і фугаси маскуються, часто не зовсім професійно.

2.2.5 Диверсії і терор

Диверсії і терор (слайд 15) грають не менш важливу роль у діях незаконних збройних формувань, ніж мінна війна. Головними об'єктами диверсії є:

- лінії зв'язку і електропередачі;
- всі види транспорту;
- державні установи, деякі промислові підприємства (ключові для регіональної економіки).

Терор направлений проти офіцерів і особового складу урядових військ і правоохоронних органів, співробітників органів безпеки та правопорядку, працівників органів влади, а також проти представників інтелігенції та журналістів, які співпрацюють із владою або намагаються зберігати нейтралітет.

Диверсіями і терором у незаконних збройних формуваннях (слайд 16) займаються спеціально підготовані групи різної чисельності (найчастіше в межах 15 – 30 чоловік).

Зазвичай такі групи теж діляться на підгрупи:

- спостереження (здійснює розвідку об'єкта диверсії, стеження за жертвою теракту);
- нейтралізації (ліквідує охорону об'єкта, здійснює теракт);
- інженерну (виробляє підрив, підпал або здійснює диверсію іншим способом);

– прикриття (виводить з ладу лінії зв'язку, веде бій з підкріпленням або силами правопорядку).

Як правило, підгрупа прикриття розташовується в маскованих укриттях і озброєна автоматами, ручними кулеметами, гранатометами.

Терористичний акт (слайд 17) може здійснюватися в таких формах:

- обстріл з засідки в районі місця проживання або роботи (служби) жертви;
- обстріл з рухомого автомобіля;
- підриг особистого (службового) автомобіля жертви;
- підриг службового приміщення або квартири;
- застосування отруйних речовин;
- викрадення з метою допиту, отримання, обміну або знищення.

В останньому випадку жертва піддається жорстоким катуванням, сліди яких на трупі повинні, на думку бойовиків, деморалізувати ворогів і залякати тих, хто вагається.

2.2.6 Фундаменталізм

Досвід операцій на Північному Кавказі (слайд 18) показав, що учасники незаконних збройних формувань мають такі криміногенні обриси:

- виключна жорстокість, доведення до абсурду;
- фанатизм;
- ненависть до ворогів;
- нехтування правовими і соціальними нормами (відсутність страху перед покараннями, свідоме прагнення до смерті за ідею).

Особливу роль в здійсненні терористичних актів грають жінки. Жінок-учасниць і, тим більше, організаторів незаконних збройних формувань значно менше, але функціональна значимість їх дуже часто є не меншою, ніж чоловіків. Основний контингент жінок – це «чорні вдови», діяльність яких широко відома у світі. Логіка, якою керуються лідери терористів, проста – жінка викликає менше підозр, чим чоловік, крім того, бойова цінність жінки не значна, якщо порівнювати її можливості з чоловіками, яких доцільно застосовувати для «багаторазового використання». І головне – загибель жінки викликає більший резонанс у суспільстві.

Висновки

Незаконні збройні формування (слайд 23) мають, як правило, стійку структуру, ієрархію, організацію, ресурси.

Вони можуть швидко самоорганізуватися для будь-якої акції і так само швидко «розчиняються» після її проведення, не відрізняючись від інших мирних мешканців.

Учасники незаконних збройних формувань мають військову підготовку, як правило, добре володіють всіма видами зброї, прийомами та тактикою ведення бою. Особливо жорсткі з них по відношенню до своїх ворогів користуються повагою та авторитетом. Маючи підтримку серед мешканців свого регіону, учасники незаконних збройних формувань недосяжні для правоохоронних органів, користуючись безкарністю вони проводять диверсії та акції проти власних структур, створюючи небезпеку для держави.

3. Основи участі механізованих підрозділів у протидиверсійній операції

Одним з основних напрямів участі підрозділів СВ в спеціальних операціях є протидиверсійні заходи.

Для ведення диверсійно-розвідувальних дій у глибокому тилу наших військ слід очікувати закидання десантів і ДРГ із складу ССПО. Глибина закидання досягає кілька тисяч кілометрів.

Противник буде прагнути наносити раптові удари шляхом нальотів, засідок, рейдів, а при несприятливих для нього умовах – надійно ховатися. Невважаючи на невеликі сили, що застосовуються, диверсійні формування при добрій їх підготовці здібні задати суттєві втрати нашим військам і об'єктам інфраструктури держави, тому протидиверсійні операції є одним з найважливіших сторін діяльності усіх силових структур держави, в тому числі і Сухопутних військ.

За поглядами військових фахівців і досвідом більшості сучасних збройних конфліктів у ході ведення бойових дій широке застосування одержать диверсійно-розвідувальні підрозділи і повітряні десанти. Ці підрозділи будуть застосовувати тактичні прийоми, що базуються на використанні тактики загальновійськового бою, характерними, особливостями яких є:

- раптовість;
- відсутність шаблонності в діях і суцільного фронту;
- крайня обмеженість даних про противника;
- різкі зміни обстановки.

Організація боротьби з десантами і диверсійно-розвідувальних груп (ДРГ) має свої особливості, які ґрунтуються на обліку тактики дій підрозділів ССПО. **Головне завдання** в успішній організації цієї боротьби – вчасно виявити висадження десанту (ДРГ) і перекрити йому всі шляхи виходу з району висадження .

Враховуючи, що час десантування і підготовки десанту до дій дуже обмежений, дії підрозділів, призначених для боротьби з ними, повинні бути якнайбільш організованими і рішучими. Після виявлення факту і місця висаджування десанту (ДРГ) і перекриття шляхів виходу з району десантування, його треба щільно оточити і знищити, використовуючи всі наявні сили і засоби.

При виконанні задач по ліквідації виявлених ДРГ противника протидиверсійні сили повинні прагнути не до розгрому і розсіювання противника, а до його повного знищення чи полону. Після розгрому десанту (ДРГ) район бойових дій треба ретельно обстежити з метою ліквідації всіх уцілілих диверсантів – підготовка особового складу, оснащення ДРГ різними спеціальними засобами боротьби і здійснення диверсій робить особливо небезпечним навіть одного уцілілого диверсанта, тому бій з десантом (ДРГ) треба вважати закінченим тоді, коли останній диверсант буде знищений чи захоплений у полон.

Виходячи з цього, заходами протидиверсійної операції є:

- виявлення противника;
- боротьба с десантами противника у повітрі;
- блокування, пошук, знищення ДРГ противника на ближніх і далеких підступах до можливих об'єктів диверсій;
- відбиття нападу ДРГ на об'єкти наших військ і тилу.

Таким чином, ведення протидиверсійної боротьби – одне із основних завдань при організації бойових дій частин і підрозділів. Для успішного рішення завдань протидиверсійної боротьби необхідно знати тактику дій диверсійно-розвідувальних формувань противника, їх бойові можливості, уміти протиставити йому організовані і злагоджені дії наших військ при вмілому керівництві командирів усіх ступенів.

Для забезпечення успіху в боротьбі з ДРГ і десантами противника, командир організовує підготовку свого підрозділу, що включає два етапи:

- завчасну підготовку;
- безпосередню підготовку;

Завчасна підготовка підрозділів включає:

- вивчення прийомів і тактики дій ДРГ і десантів противника, їх озброєння й оснащення;
- навчання особового складу тактиці протидиверсійної (протидесантної) боротьби;
- навчання командирів умілому керуванню бойовими діями підрозділів з організації розвідки, охорони, ефективному використанню зброї;
- вивчення місцевості в районах майбутніх бойових дій і ймовірних місць викиду (висадження) ДРГ (десантів);
- практичне відпрацювання злагодженості дій у складі підрозділу .

Безпосередня підготовка полягає:

- в занятті підрозділами за наказом (сигналом) вихідного положення для ведення бойових дій;
- в улаштування позицій;
- в організації управління, зв'язку і всебічного забезпечення бойових дій.

3.1 Види дій підрозділів при проведенні протидиверсійних заходів

Протидиверсійна операція може проводитися:

- шляхом пошуку у блокованому або неблокованому районі;
- шляхом блокування з подальшим оточенням та знищенням (в тому числі штурмом населеного пункту);
- шляхом переслідування;
- рейдовими діями;
- засідкою;
- розвідувально-пошуковими та ударними діями із залученням тактичної та армійської авіації, снайперів і груп спеціального призначення, підрозділів розвідки тощо;
- вистежуванням лідерів найбільш активних груп, антидержавних збройних формувань.

При цьому можуть вестися як наступальні, так і оборонні дії.

3.2 Способи дій підрозділів в рамках протидиверсійної операції

3.2.1 Під час ведення наступального бою

Способами дій підрозділів під час ведення наступального бою в рамках протидиверсійної операції можуть бути:

- знищення противника під час наступу в місцях його дій шляхом одночасного знищення або частинами;
- рейдові дії;
- блокування районів, ділянок місцевості, населених пунктів, шляхів сполучення та ізоляція дій противника в них;
- оточення, роззброювання і ліквідація збройних угруповань;

- деблокування оточених підрозділів, урядових закладів, місцевих органів влади;
- проведення розвідувально-пошукових дій;
- проведення (забезпечення проведення) прочісування місцевості; переслідування.

3.2.2 Під час ведення оборонних дій

Способами дій підрозділів під час ведення оборонних дій у рамках протидиверсійної операції можуть бути:

- охорона й оборона важливих військових та державних об'єктів;
- охорона комунікацій та супроводження колон у зоні збройного конфлікту;
- влаштування засідок;
- несення служби та ведення бою на контрольно-пропускних пунктах (сторожових заставах, пунктах спостереження, блокпостах);
- протидія диверсійним і рейдовим діям противника та діям із влаштування засідок.

За способами підготовки і проведенням протидиверсійна операція подібна до загальновійськової операції, але за змістом має свою специфіку.

3.3 Спеціальні військові дії

Складовою частиною протидиверсійної операції (слайд 25) є спеціальні військові дії, які здійснюються загальновійськовими підрозділами у взаємодії з формуваннями ІВФ та ПрО.

3.3.1 Види спеціальних військових дій

До спеціальних військових дій відносяться такі дії як (рис. 3.1) (слайд 26):

- пошук і блокування НЗФ (АОФ), ДРГ;
- їх оточення;
- боротьба із засідками, запобігання нальотам;
- блокування та облога населених пунктів;
- штурмові дії в населених пунктах і горах;
- прочісування (зачищення);
- охорона та оборона розташування військових підрозділів, важливих об'єктів та комунікацій;
- встановлення рубежів загородження шляхом виставлення на них засідок, пунктів спостереження, секретів, рухомих патрулів, утримання в готовності резервів;
- застосування бойових груп – двійок, трійок і більших підрозділів;
- розгортання фільтраційних таборів (пунктів), організація збору, супроводження та охорони військовополонених; підтримання правового режиму воєнного стану (встановлених обмежень тощо) (слайд 27, рис. 3.1).

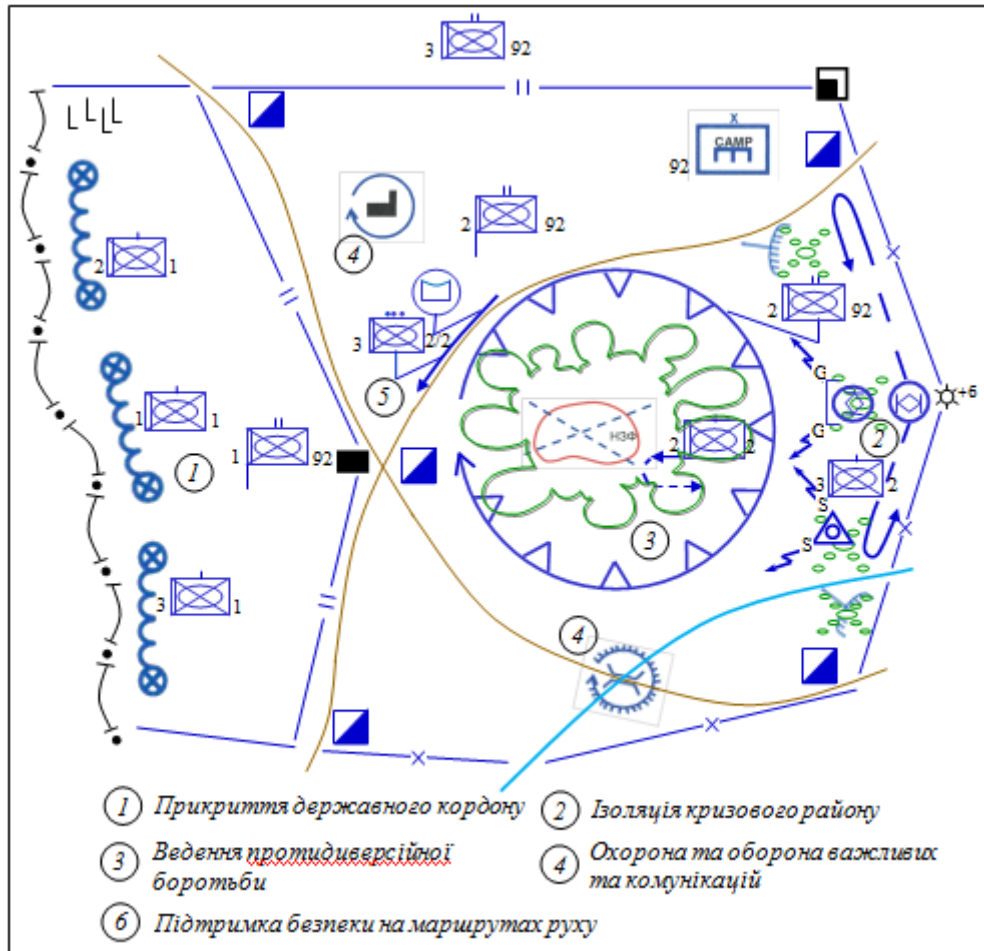

Рис. 3.1. Спеціальні військові дії

3.3.2 Зміст спеціальних військових дій

За змістом спеціальні військові дії поділяються на (рис. 3.1)(слайд 28):

- ізоляційно-обмежувальні;
- розвідувально-пошукові;
- ударно-вогневі;
- рейдово-штурмові (спрямовані на знищення іррегулярних формувань (НЗФ, АОФ));
- блокування (повна ізоляція району бойових дій (населеного пункту) і позбавлення НЗФ (АОФ) можливості постачання боєприпасів і зброї – дії проводяться, як правило, в два етапи: перший – блокування наземного району, другий – його прочісування) (повернутися до слайду 27).

3.4 Тактичні групи

Тактична група (слайд 29) – це тимчасово створене об'єднане формування, як правило, на основі механізованих (парашутно-десантних, десантно-штурмових, морської піхоти) підрозділів, з необхідними і чітко визначеними силами й засобами посилення, яке призначене для вирішення завдань щодо припинення (локалізації) дій диверсійно-розвідувальних груп (ДРГ), терористичних (іррегулярних) груп, НЗФ (АОФ) у зоні збройного конфлікту.

3.4.1 Побудову бойового порядку тактичної групи

Побудову бойового порядку тактичної групи при проведенні протидиверсійної (спеціальної) операції щодо знищення НЗФ (АОФ) доцільно здійснювати з розподілом підрозділів на групи.

Бойовий порядок може включати (рис 3.1) (слайд 30):

- групу планування й управління;
- групу локалізації зони відповідальності;
- групу розвідки, РЕБ та спостереження;
- групу блокування;
- групу пошуку та знищення;
- групу забезпечення блокування;
- групу доставки та вогневого забезпечення;
- групу вогневого ураження;
- групу зачистки та фільтрації;
- резерв.

Підрозділам, що входять до складу цих груп, визначаються конкретні завдання та особливості способу дій.

3.4.2 Елементи бойового порядку тактичної групи

3.4.2.1 Група планування і управління (слайд 31)

Варіант складу групи:

- посадова особа, на яку покладається керівництво операцією;
- органи планування й узагальнення інформації та даних розвідки;
- підрозділи зв'язківців.

Завдання групи:

- організація розвідки;
- узагальнення та аналіз інформації;
- координація дій різнорідних структур;
- планування операції;
- управління елементами бойового порядку під час операції.

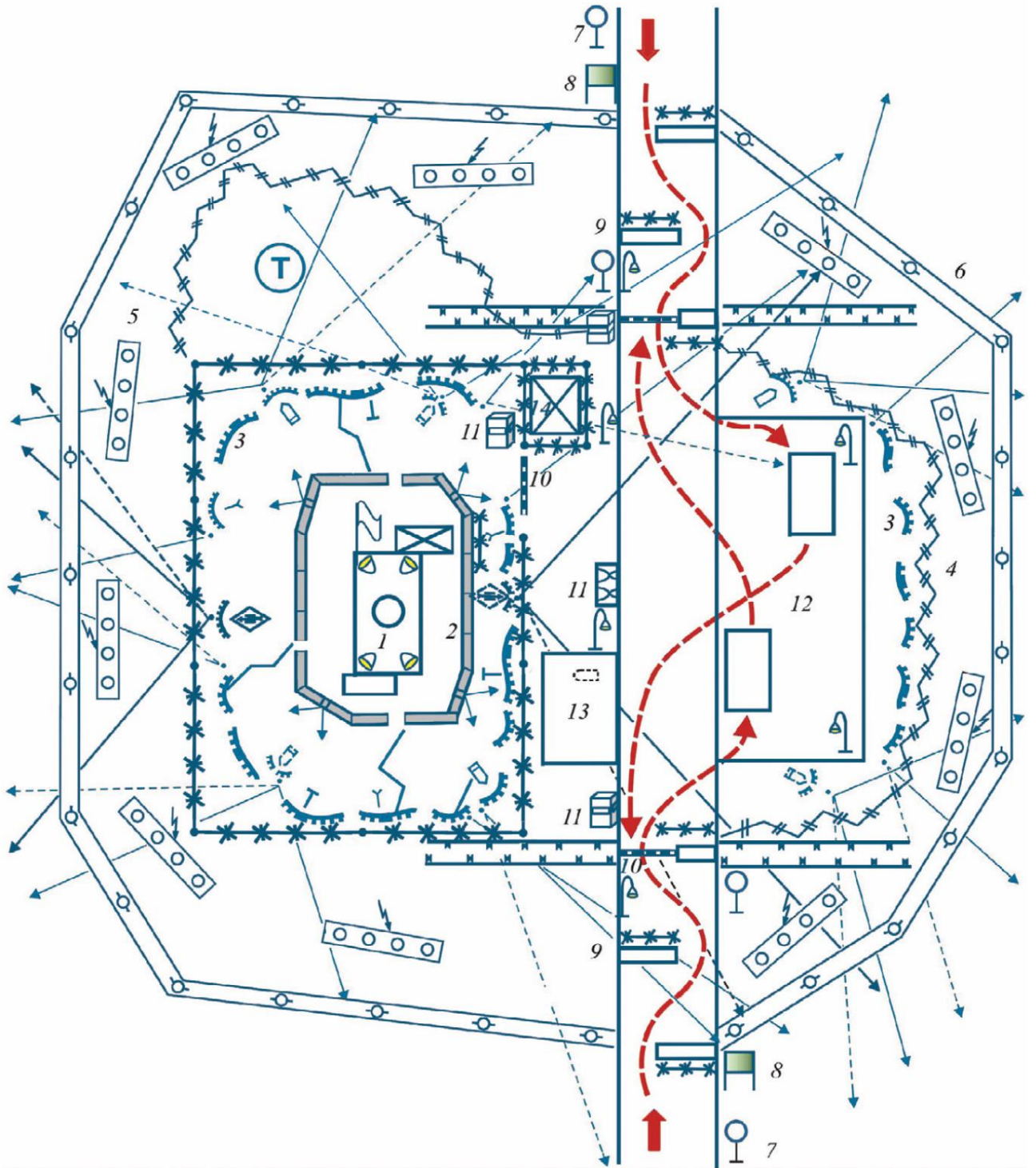
3.4.2.2 Група локалізації зони відповідальності (слайд 32)

Рішенням старшого командира, по периметру зони відповідальності створюються блокпости та рубежі військових загороджень за рахунок механізованих і танкових та підрозділів, що безпосередньо залучаються до проведення операції, якими перекриваються шляхопроводи, дороги та магістралі, і таким чином створюється зовнішня смуга блокування.

а). Блокпост

Блокпост (рис. 3.2) – військовий наряд (слайд 33), як правило, у складі посиленого взводу, який призначений для:

- несення служби на розгалуженнях важливих доріг, в'їздах (виїздах) до міст та населених пунктів, станцій;
- здійснення контролю за рухом транспорту, людей, їх перевірки та огляду;
- зовнішньої ізоляції району дій НЗФ (АОФ), своєчасного виявлення їх пересування, шляхів можливого виходу бойовиків із районів їх зосередження;
- позбавлення доступу до джерел постачання;
- заборони притоку поповнення, постачання боєприпасів і зброї;
- недопущення прориву через блокпост.

1 – Житлові і технічні приміщення блок-посту	9 – Загородження бетонні типу „Джерст-бастіон” і переносні дротяні загородження
2 – Стінка типу „Аляска-бар’єр” та інші	10 – Шлагбаум
3 – Вогневі позиції відділень і бойових машин	11 – Укриття
4 – Дротове загородження	12 – Ділянка огляду техніки і людей
5 – Керовані мінні поля	13 – Ділянка затриманої техніки
6 – Сигнальне мінне поле	14 – Місце для затриманих осіб
7 – Знаки обмеження швидкості і зупинки	
8 – Показчик блок-поста	

Рис. 3.2. Схема блокпосту у складі посиленого механізованого взводу (варіант)

Місце несення служби блокпосту (слайд 35) обладнується за правилами підготовки взводного опорного пункту до кругової оборони та й використанням табельного та допоміжного інженерного майна (мішки з піском, залізобетонні захисні конструкції різноманітного типу), забезпечується відповідною документацією, засобами зв'язку і електропостачання, місцем для перевірки документів, догляду транспорту, стоянкою для затриманого транспорту.

Розрахунок сил і засобів на обладнання типового блокпосту на механізований взвод показаний у таблиці 3.1 (слайд 36).

Таблиця 3.1

Розрахунок сил і засобів на обладнання типового блокпосту (на механізований взвод)

№ з/п	Найменування завдань	Обсяг, витрати матеріалів	Потребує чол./год., маш./год.
1	Відривання окопів та укриттів	СМП-2 – 4 шт., лісоматеріалу – 10,2 м ³	ПЗМ-2 маш./год., 80 чол./год.
2	Обладнання бліндажа на взвод із елементів ФВС	Блоки фонд. – 42, елементи ФВС – 18, лісоматеріалу – 1,2 м ³	ЕОВ-4421 – 0,5 маш./год. АК – 1 маш./год., 22 чол./год.
3	Прикриття об'єкта МЗП	МЗП - 12 компл.	6 чол./год.
4	Прикриття об'єкта колючим дротом	Кол. дрiт - 0,6 т, з/б стовпи - 24	24 чол./год.
5	Обладнання входу і виходу	Блоки фонд. – 12, БЗМ – 150	АК – 0,5 маш./год., 56 чол./год.
6	Установлення комплекту УМП-3	УМП-3 – 1 компл.	45 чол./год.
7	Установлення сигнальних мін	СМ – 120 шт.	24 чол./год.
8	Всього		ПЗМ – 2 маш./год., АК – 1,5 маш./год., ЕОВ – 0,5 маш./год., 257 чол./год.

Способи виконання завдань блокпостом (слайд 37) в основному притаманні виконанню завдань стабілізаційних дій, особливо при проведенні протидиверсійних операцій.

Місцевість навколо блокпосту повинна знаходитись під постійним безперервним контролем: для цього необхідно мати спостерігачів з приладами спостереження, в тому числі і нічного бачення.

Блокпости прикриваються мінно-вибуховими загородженнями в керованому варіанті (УМН-2, ВКПМ-2), сигнальними мінами, на які складаються формуляри у чотирьох примірниках. Для ускладнення підходу противника використовуються матеріали: консервні банки, шифер, покрівельне залізо, хмиз та інші предмети, що створюють гуркіт.

У нічних умовах несення служби блокпосту необхідно суворо дотримуватись світломаскування, правильно організувати освітлення місцевості без визначення своїх позицій.

При організації відпочинку особового складу (слайд 38) – третина його відпочиває, решта – несе службу.

З отриманням даних про висунення противника підсилюється спостереження, весь особовий склад готується до бою, надається доповідь старшому командирі, оповіщаються сусіди.

Блокпости можуть посилюватися особовим складом внутрішніх військ, органів МВС, представників СБУ; на окремих ділянках можуть створюватись блокпости за рахунок підрозділів внутрішніх військ (ВВ).

б). Рубіж військового загородження

Рубіж військового загородження (слайд 39) призначається, як правило, уздовж основних комунікацій, рокад, на важливих водних рубежах з метою недопущення проникнення НЗФ (АОФ), ДРГ і інших злочинних елементів у визначені смуги (райони) і прикрити якомога більше важливих об'єктів шляхом виставлення на ньому засідок, постів спостереження, секретів та організації патрулювання, а також утримання резерву для негайного реагування при виявленні НЗФ (АОФ), ДРГ (рис. 3.3, слайд 40).

Завданням підрозділу, що створює рубіж військового загородження, є недопущення несанкціонованого руху поза межами дозволених маршрутів, організація патрулювання на маршрутах органами ДАІ МВС, ССПО ЗСУ.

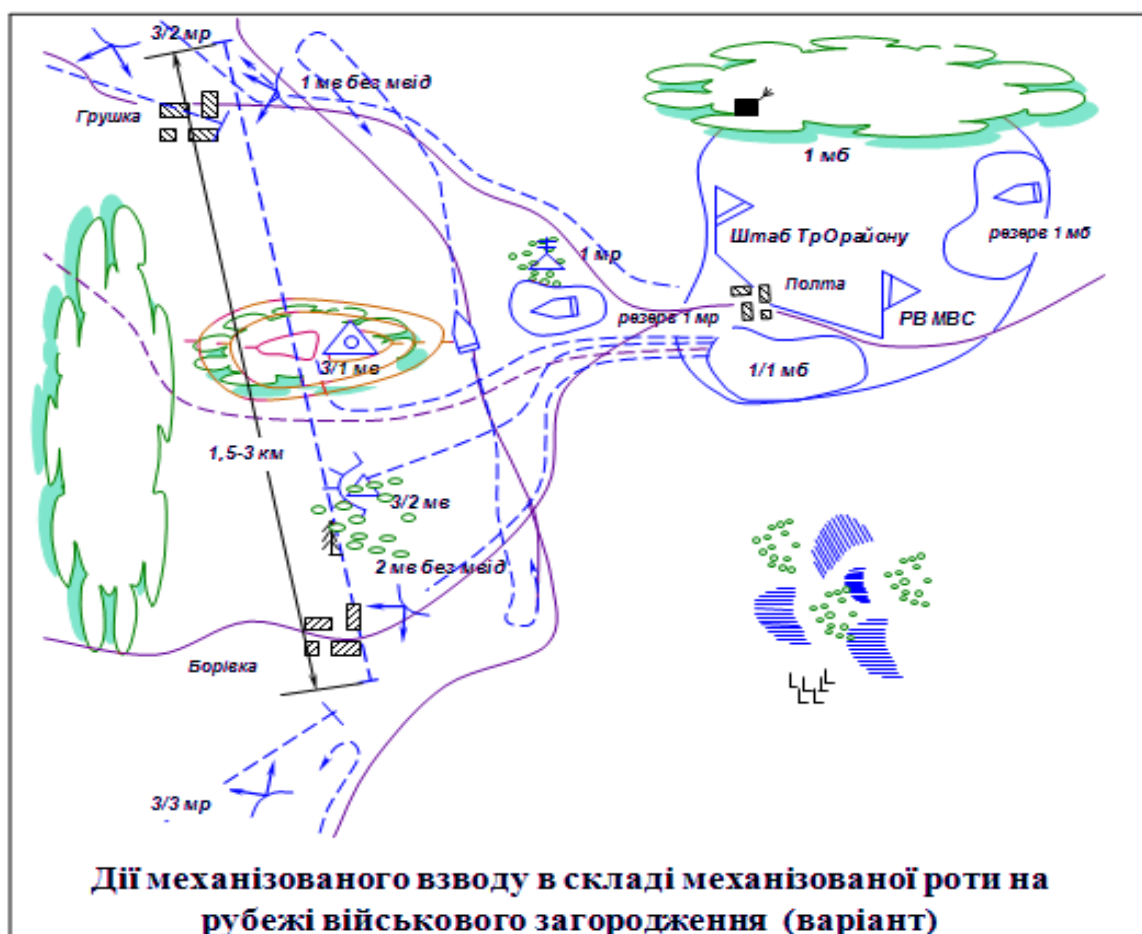

Рис. 3.3. Дії механізованого взводу в складі механізованої роти
На рубежі військового загородження

3.4.2.3 Група розвідки, РЕБ та спостереження

До складу групи (слайд 41) можуть входити розвідувальні підрозділи, підрозділи РЕБ.

В інтересах розвідки можуть використовуватись агентурна мережа органів СБУ та МВС, надійні провідники з числа місцевих мешканців.

Завданням групи є:

– своєчасне виявлення баз антидержавних збройних формувань, місць розташування їх штабів і скупчень бойовиків;

- ведення радіо- і радіотехнічної розвідки;
- придушення радіо- і радіотехнічних засобів;
- встановлення та орієнтування технічних засобів розвідки і навігації, цілевказання та корегування вогню.

3.4.2.4 Група блокування (оточення)

В умовах відсутності суцільного фронту (слайд 42) під час вирішення спеціальних завдань щодо боротьби з диверсійно-розвідувальними групами противника, іррегулярними збройними формуваннями, а також його підрозділами, що опинилися (залишилися) у тилу наших військ, *застосовується блокування* займаного противником району (ділянки) місцевості.

Метою блокування є обмеження маневру противника та уникнення з ним бою.

Блокування супроводжується прочісуванням блокованого району (ділянки), виявленням противника, подальшим його оточенням, примушенням до здачі зброї, а у разі здійснення опору – знищенням шляхом ведення активних наступальних дій.

Блокування полягає в зайнятті вигідних рубежів на місцевості, надійному перекритті шляхів можливого виходу (просочування) дрібних груп противника із району його зосередження, ізоляції району, шляхів (напрямоків) зосередження (позбавлення доступу до джерел постачання, запобігання надходження поповнення, постачання боєприпасів і зброї) з метою наступного роззброювання (полону) або знищення противника (рис. 3.1).

а). Місце механізованого взводу під час здійснення блокування

Під час здійснення блокування взвод може діяти у складі основних сил роти, або діяти окремо, призначатися в заслін, засідку, нести службу на блокпосту або знаходитися у резерві роти (батальйону).

б). Порядок блокування

Блокування здійснюється шляхом зайняття визначеними підрозділами рубежів по периметру району вірогідного знаходження НЗФ (АОФ). Дії з блокування плануються в тісній взаємодії з підрозділами інших силових структур.

Як правило, у внутрішньому (прикордонному) збройному конфлікті загальновійськові підрозділи беруть участь у блокуванні району (ділянки) місцевості, об'єкта, а підрозділи ВВ МВС (ДПС) проводять пошук противника в блокованому районі. При нестачі сил і засобів механізовані підрозділи можуть залучатися до пошуку (прочісування) разом із підрозділами інших силових структур.

Коли у районі блокування відомі деякі місця розташування підрозділів НЗФ, складів зброї і боєприпасів, то одночасно з блокуванням всього району блокуються і ці місця, з метою виключення просочування НЗФ, після чого проводиться прочісування та їх ліквідація (роззброєння).

Під час міжнародного збройного конфлікту (війни) механізовані підрозділи можуть залучатися до пошуку противника разом із підрозділами інших силових структур або проводити його самостійно.

в). Склад підрозділів, призначених для блокування, і райони блокування

Склад і чисельність підрозділів визначаються розміром району блокування, бойовими можливостями підрозділів, умовами місцевості, порою року і часом доби.

Район блокування поділяється на ділянки відповідальності рот, які, у свою чергу,

розділяються на сектори для взводів.

Район вважається блокованим, якщо між сусідніми підрозділами, розташованими по внутрішньому кільцю блокування, є вогневий і тактичний зв'язок та забезпечується суцільне спостереження місцевості.

На закритій місцевості при блокуванні підрозділам призначаються:

- сектори шириною:
  - відділенню – **100...150 м**;
  - взводу – **400...500 м**;
- роті – ділянка шириною **до 1,5 км**;

На відкритій місцевості при блокуванні підрозділам призначаються:

- сектори шириною:
  - відділенню – **200...300 м**;
  - взводу – **800...1000 м**;
- роті – ділянка шириною **до 3 км**.

г). Бойовий порядок підрозділів під час блокування

Бойовий порядок складається (рис. 3.1):

- з бойових порядків окремих підрозділів, розгорнутих на рубежі блокування;
- резерву.

Підрозділи розгортаються за принципом оборони на широкому фронті.

У залежності від умов місцевості перед рубежем блокування встановлюються пости спостереження, секрети і засідки.

Для огляду місцевості і підтримки зв'язку в проміжках між військовими підрозділами, як правило, висилаються дозори.

Для своєчасного посилення підрозділів у батальйоні створюється мобільний резерв силою до взводу.

При нестачі сил і засобів для здійснення пошуку та знищення НЗФ (АОФ) частина підрозділів блокування може залучатися для здійснення їх пошуку. Для цього за окремим розпорядженням командири рот здійснюють перегрупування сил і засобів.

З числа групи блокування (оточення) на рубежі блокування може залишатися частина сил і засобів (до відділення з кожного взводу), яка перейде до виконання завдань у якості заслонів із метою знищення окремих груп із числа антидержавного збройного формування, які можуть прорватися через бойові порядки групи пошуку та знищення.

д). Порядок дій підрозділів при блокуванні

На рубежі блокування (рис. 3.1) підрозділи переходять до оборони. При наявності часу та відповідних засобів окремі ділянки місцевості перед рубежем блокування а також стики і проміжки між підрозділами мінуються, встановлюються загородження та технічні засоби виявлення противника, які прикриваються вогнем.

З метою досягнення раптовості підрозділи одночасно з декількох напрямків приховано та стрімко висуваються на бойовій техніці в зазначені сектори (ділянки) рубежі блокування, займають намічені позиції та надійно перекривають усі шляхи виходу з району, який блокується. На важкодоступні ділянки підрозділи можуть висаджуватися вертольотами як тактичний повітряний десант.

Для посилення окремих напрямків на рубежі блокування, а також переслідування противника, який прорвався через рубіж блокування, в ротах створюються **резерви у складі 1...2 відділень**, які розташовуються позаду рубежу блокування на найбільш загрозливих напрямках.

Виконання завдання блокування (оточення) НЗФ (АОФ) здійснюється в межах встановленого рубежу, по досягненні якого командири підрозділів (рот) доповідають за командою і уточнюють завдання.

е). Застосування бойової техніки під час здійснення блокування

Бойова техніка зосереджується в зазначеному районі в готовності висунутись до своїх підрозділів, для підтримки їх вогнем або залишається у вихідному районі.

З метою досягнення раптовості висування може здійснюватися на бойовій техніці безпосередньо на позицію.

У всіх випадках озброєння, *військова техніка підрозділу* для захисту її та особового складу від ураження радіокерованими вибуховими пристроями, у тому числі саморобними, *оснащується малогабаритними передавачами перешкод*.

ж). Заслін

У випадку, коли не вистачає сил і засобів для суцільного блокування району розташування антидержавного збройного формування, *блокуються тільки окремі напрямки*, де вихід (прорив) противника може бути найбільш вірогідним. Блокування цих напрямків на рубежі блокування здійснюються *заслонами силою до механізованого взводу*, кожний заслін блокує ділянку місцевості.

Заслін – підрозділ, який виставляється для прикриття напрямку, на якому передбачається поява противника або виявлено його просування.

Взводу (відділенню), призначеному в заслін (рис. 3.4), *на рубежі блокування вказується позиція*, на якій, у залежності від наявного часу і передбачуваного складу противника, він переходить до оборони або виставляє спостережні пости, дозори, секрети. Проміжки прикриваються вогнем, загородженнями, виставленням охорони.

На закритій місцевості ширина позиції може бути:

- відділення – **до 250 м**;
- взводу – **до 750 м**;

На відкритій місцевості:

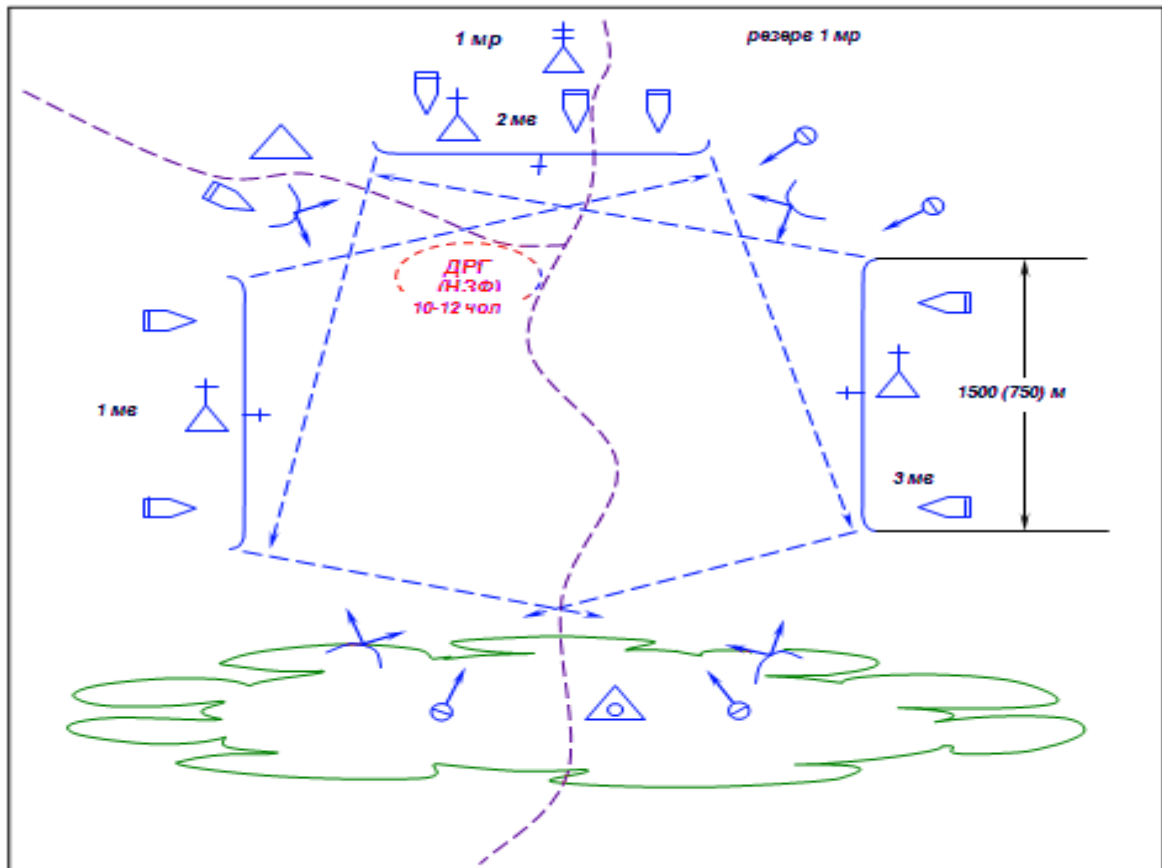
- відділення – **до 500 м**;
- взводу – **до 1500 м**.

Інтервали між солдатами виходячи з умов місцевості, можуть досягати **100 м**, при діях вночі вони скорочуються.

з). Оточення противника

Блокуванням застосовується поряд із *оточенням противника*.

Оточення може проводитися відразу після його блокування, якщо місце перебування противника в блокованому (неблокованому) районі встановлено. По завершенні оточення проводиться ліквідація противника підрозділами, які вступили з ним в зіткнення, або підрозділами, які спеціально виділені для цього.

Механізований взвод в заслоні (варіант)

Рис. 3.4. Механізований взвод в заслоні (варіант)

На відміну від блокування району при оточенні блокується не район, а сам противник (рис. 3.1).

Оточення полягає в ущільненні кільця блокування до встановлення вогневого контакту із противником з метою зменшення проміжків між підрозділами, скорочення фронту блокування (створення суцільного фронту) і недопущення прориву (просочування) противника.

Бойовий порядок при оточенні будується, як правило, в один ешелон і складається з:

- групи оточення;
- вогневої групи;
- резерву.

Група оточення діє, як правило, у бойовій лінії пішим порядком або в бойовій лінії на бойових машинах піхоти, бронетранспортерах.

При нічних діях особовий склад забезпечується освітлювальними (пізнавальними) знаками (катафотами, ліхтариками), що закріплені на спорядженні, з метою виключення ураження вогнем своїх підрозділів. Зміна кольору сигналів здійснюється щодоби. Для досягнення раптовості підрозділи виходять на рубіж оточення, дотримуючись заходів маскування. Підрозділам, що діють в групі оточення призначаються ділянки (сектори).

Щільність оточення залежить від наявності сил і засобів, характеру місцевості.
Призначається:

- роті – ділянка оточення **шириною до 1000 м**;
- взводу – сектор **шириною до 400 м**;
- відділенню – сектор **шириною до 100 м**.

Позиції підрозділів на рубежі оточення обладнуються в інженерному відношенні.

Вогнева група розташовується на відстані **до 1000 м** за групою оточення в готовності до придрушення і знищення вогневих засобів противника.

Резерв розміщується на найбільш імовірних напрямках прориву противника в готовності до вирішення раптово виникаючих завдань. Забезпечення відкритих флангів досягається побудовою бойового порядку підрозділів уступом, влаштуванням інженерних загороджень, посиленням спостереження і постійною готовністю до маневру резервів у бік загрозового напрямку.

и). Знищення противника

Знищення противника здійснюється безпосередньо в місцях і районах його розташування шляхом одночасного впливу на нього силами й засобами підрозділів.

Існують декілька способів завершення розгрому противника після оточення.

До них відносяться:

- поступове звуження кільця з одночасним просуванням до центра всіх підрозділів, що беруть участь в оточенні;
- розчленування противника і знищення його частинами;
- сполучення звуження кільця оточення на одних напрямках із стійкою обороною на інших.

На рубежі блокування зі складу групи блокування (оточення) може залишатися частина сил і засобів (до відділення з кожного взводу), яка перейде до виконання завдань в якості заслонів із метою знищення окремих груп противника, які можуть прорватися через бойові порядки групи пошуку та знищення.

к). Організація специфічних дій в населених пунктах (містах) в ході АТО. Особливості блокування великих населених пунктів.

Під час блокування (оточення) великих міст і населених пунктів або окремих районів міста, батальйон (рота, взвод) може займати позиції на одному з двох кілець блокування (оточення), зовнішньому чи внутрішньому або по периметру об'єкта.

Насамперед займаються панівні висоти і дахи високих будівель, що дозволяє в період прочісування контролювати майдани, перехрестя, основні вулиці, двори, проходи і дороги. Кожний підрозділ, який займає висоту, дах, горище високого будинку, підсилюється мінометами, снайперами. Основні шляхи, де можливий рух збройних формувань всередині міста, перекриваються посиленими механізованими взводами.

Для механізованих взводів призначаються сектори відповідальності, які включають у себе конкретно визначені частини міста.

Танки, БМП, БТР займають вогневі позиції в районі майданів і перехресть доріг, під прикриттям будинків, у садах та інших укриттях.

Вогневі позиції мінометів вибираються у дворах будинків або горищах, підступи до яких прикриваються вогнем стрілецької зброї.

Обслуги гранатометників розташовуються на дахах (горищах) найбільш високих будинків для забезпечення ведення вогню по площах, перехрестях вулиць (доріг) та уздовж вулиць.

При відмові від опору з виходом НЗФ (АОФ) до позицій підрозділів вони

роззброюються та під конвоєм супроводжуються на пункт фільтрації і передаються органам внутрішніх справ, а у разі опору – знищуються.

Для запобігання виходу противника з великого населеного пункту доцільно здійснювати не блокування, а оточення.

Надійне оточення міста досягається створенням *двох кілець оточення – внутрішнього і зовнішнього*. При цьому внутрішнє кільце створюється на віддаленні до 2...3 км від околиці міста.

До тактичних прийомів, які застосовуються підрозділами для знищення противника, що знаходиться в оточенні, відносяться:

- атака (штурм);
- фронтальний удар;
- повітряно-штурмова атака;
- атака за напрямками, що сходяться;
- сполучення різних видів удару і маневру.

Група, що атакує, (група захоплення) діє на бойових машинах піхоти, бронетранспортерах або в пішому порядку. Її склад визначається в залежності від сил противника, його озброєння і активності. До неї можуть включатися авіанавідник і артилерійський корегувальник.

Дії групи захоплення починаються негайно після завершення оточення. Атака здійснюється шляхом руху тих, хто наступає, від укриття до укриття з використанням складок місцевості і місцевих предметів.

Метою дій є одночасний вихід на відкриті ділянки місцевості всіх бойових машин на високій швидкості із завданням раптово обрушити на противника всю вогневу міць і позбавити його можливості чинити опір.

Подолання загороджень здійснюється під прикриттям вогню артилерії, вертольотів, а також при взаємній підтримці вогню танків, БМП (БТР) і стрілецької зброї, як і у загальновійськовому бою.

Під час розгрому оточеного противника у першу чергу ліквідується найбільш велике й активне формування. При діях на важкодоступній місцевості особлива увага приділяється забезпеченню флангів і веденню розвідки.

Вогнева група розташовується за бойовим порядком групи оточення в готовності до негайних дій щодо знищення противника вогнем. Резерв розміщається на напрямках можливого прориву противника з оточення.

3.4.2.5 Група пошуку та знищення

Пошук, затримка й остаточне знищення противника розпочинається після завершення блокування і знищення його основної групи. Під час проведення пошуку здійснюється ретельний огляд місцевості, житлових будинків, будівель і інших об'єктів.

Під час пошуку зброя і боєприпаси, які виявлені, вилучаються, підозрілі особи, що вийшли на позиції підрозділів блокування, затримуються і супроводжуються до фільтраційного пункту, ті, хто здійснює опір – знищуються.

До складу групи пошуку та знищення можуть включатись підрозділи спецпризначення ВВ МВС, механізовані, аеромобільні та інженерно-саперні підрозділи.

а). Головне завдання групи пошуку

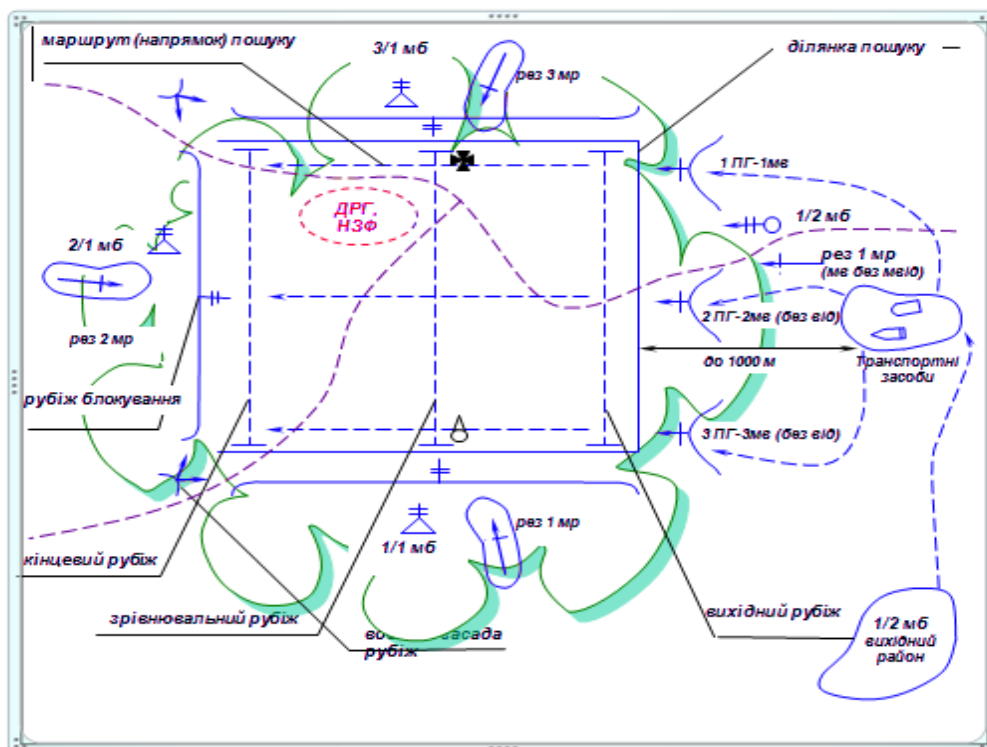
Головним завданням групи пошуку є проникнення в зону безпосереднього оточення (на об'єкт) після виходу групи блокування (оточення) на встановлений

рубіж і зайняття позицій. Проникнення здійснюється під прикриттям групи блокування (оточення) і групи забезпечення блокування з метою, насамперед, придушення осередків опору, які залишились, та у подальшому здійснюється пошук штабу, складів, інших можливих сховищ.

б). Способи пошуку

Пошук може здійснюватися (рис. 3.5):

- за одним напрямком;
- за напрямками, що сходяться в центрі;
- розбіжними напрямками від центру;
- поділом блокованого району на ділянки з послідовним оглядом кожної з них.

Механізований взвод у пошуковій групі механізованої роти під час організації пошуку паралельними маршрутами

Рис. 3.5. Механізований взвод у пошуковій групі механізованої роти під час організації пошуку паралельними маршрутами

До початку пошуку у населених пунктах з метою уникнення втрат серед місцевого населення за допомогою радіомовних станцій робиться оголошення, в якому пропонується населенню залишити населений пункт і через зазначені проходи зібратися у встановлених місцях (фільтраційних пунктах).

в). Райони і рубежі, що призначаються для пошуку

Підрозділам, що ведуть пошук, призначаються (рис. 3.5):

- вихідний район;
- вихідний рубіж для пошуку;
- напрямок (смугу) пошуку;
- ділянка пошуку;
- рубіж зустрічі;
- зрівняльний рубіж;

– кінцевий рубіж.

г). Зрівняльні рубежі

На зрівняльних рубежах уточнюються взаємне положення підрозділів пошуку (груп) і їх завдання, взаємодія, за необхідності напрямок подальшого руху, вирівнюється бойовий порядок.

Зрівняльні рубежі призначаються відносно добре видимих орієнтирів:

- на рівнинній і середньо-пересіченій місцевості – *через 3...4 км*;
- на лісисто-болотистій місцевості – *через 2 км*;
- у гірській місцевості – *через 1,5 км* або *через 1,5...2 години* пошуку.

д). Темп пошуку

Темп пошуку повинен забезпечувати ретельний огляд місцевості, житлових будинків, будівель та інших об'єктів і прикриття підрозділів вогнем сусідів та може складати:

- на відкритій місцевості – *2...4 км за годину*;
- на середньо пересіченій – *1...2 км за годину*;
- на гористо-лісистій місцевості – *300...600 м за годину*.

Під час пошуку противника, який переховується в підземних сховищах, у горах темп пошуку може знижуватись у 2...3 рази.

Для ведення пошуку в населеному пункті сільського типу розвідувально-пошуковою групою в складі відділення для огляду однієї вулиці потрібно 1...2 години. Вночі темп пошуку буде нижче, ніж вдень.

е). Бойовий порядок

Бойовий порядок під час проведення пошуку противника на місцевості, як правило, – бойова лінія. Інтервал між військовослужбовцями у бойовій лінії на відкритій місцевості може складати *10...15 м*, на закритій – *5...7 м*.

Дії механізованих підрозділів бойовими групами застосовуються під час подолання відкритих ділянок місцевості, в очікуванні вогню противника та у разі зближення з ним, при цьому просування здійснюється перекатом з рубежу на рубіж із взаємним прикриттям.

Під час проведення пошуку противника по об'єктах (під час огляду об'єктів) бойовий порядок взводу може включати *групу огляду, групу прикриття і резерв*. Для прикриття дій взводу може створюватися *вогнева група*.

Група прикриття блокує об'єкт і знаходиться в готовності підтримати вогнем групу огляду.

Вогнева група займає вигідний рубіж у готовності до прикриття вогнем групи огляду.

Група огляду, здійснюючи взаємне прикриття, послідовно проводить огляд об'єкта.

ж). Порядок дій підрозділу під час пошуку

Зброя і боєприпаси, що виявлені під час прочісування, вилучаються, підозрілі особи, а також особи, які вийшли на позиції підрозділів, що виконують завдання із блокування, затримуються і передаються органам внутрішніх справ у фільтраційні пункти.

Особи, що чинять збройний опір, знищуються.

У разі здійснення противником *збройного опору незначними силами* взвод (відділення) знищує його самостійно.

За умов виявлення *переважаючого або рівного за силою противника* підрозділ, по можливості, оточує його, сковує вогнем і разом із підрозділами резерву знищує.

У разі *ухилення противника від бою* організовується його переслідування і

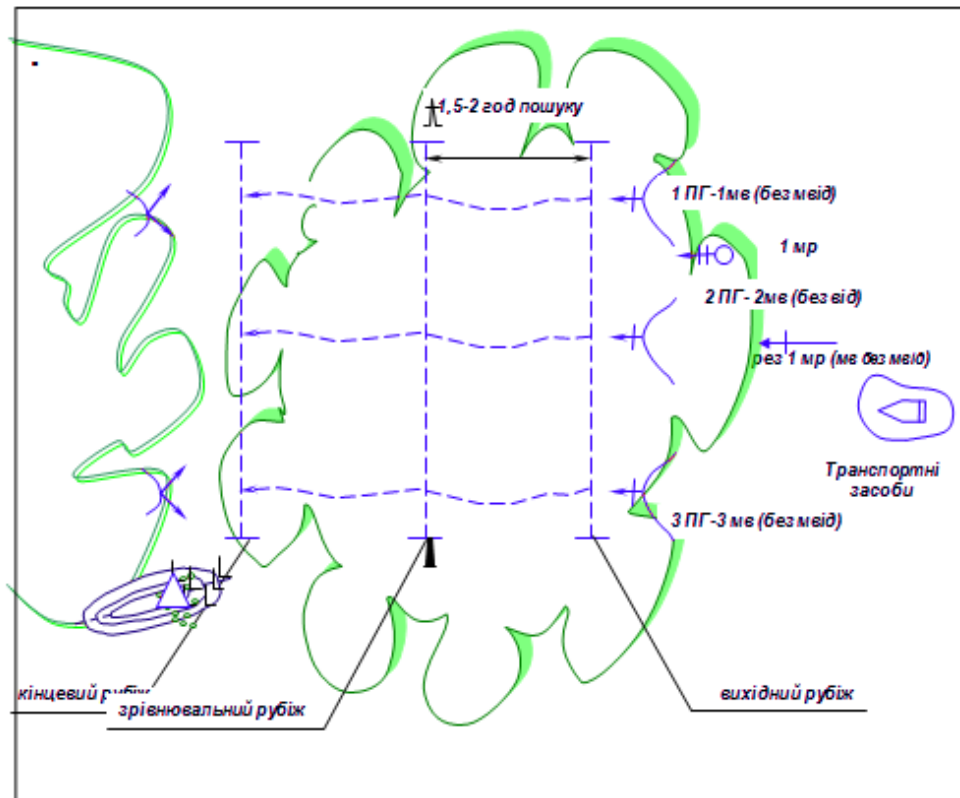
вивід на підрозділи, які займають рубіж блокування.

з). Дії взводу (відділення) резерву

Взвод (відділення), який виділений у резерв, займає район або просувається в передбойовому порядку за підрозділами, що проводять пошук противника в готовності до блокування шляхів відходу противника, переслідування його при відході або введенні в бій.

и). Проведення пошуку противника в неблокованому районі

Під час проведення пошуку противника в неблокованому районі (рис. 3.6) взвод висувається за зазначеним напрямком, виславши вперед дозорне відділення (дозор), за яким веде спостереження в готовності підтримати вогнем.

Механізований взвод у пошуковій групі під час організації пошуку в неблокованому районі (варіант)

Рис. 3.6. Механізований взвод у пошуковій групі під час організації пошуку в неблокованому районі (варіант)

Із виходом на зазначений рубіж дозорне відділення (дозор) займає його і готується до бою, взвод висувається до нього (виходить вперед на дистанцію, що забезпечує прикриття вогнем дозору).

Після цього дозорному відділенню (дозору) вказується (уточнюється) наступний рубіж і рух відновлюється. Віддалення дозорного відділення (дозору) забезпечується ефективною підтримкою його вогнем.

к). Особливості здійснення пошуку у населених пунктах

Під час організації пошуку в населених пунктах необхідно передбачати можливість ведення в них бойових дій.

При здійсненні пошуку в населених пунктах у кожному батальйоні створюються **3...4 штурмові групи**. До складу кожної з них може входити:

- механізований взвод підсилений танком;
- 3...4 сапери із запасом вибухових речовин і мін;
- 1...2 обслуги мінометів АГС-17, СПГ-9;
- артилерійський корегувальник;
- авіанавідник;
- санітар-інструктор.

Для захисту БМП, БТР, танків від ураження радіокерованими вибуховими пристроями вони *оснащуються малогабаритними передавачами перешкод*.

Найближчим завданням штурмової групи може бути огляд (оволодіння) будинком, декількома будинками, а іноді й кварталом.

Для загальної підтримки штурмових груп призначаються артилерійські підрозділи, а також бойові вертольоти.

Штурмова група забезпечується підривними зарядами, запалювальними і сигнальними засобами. Штурмова група згідно з бойовим розрахунком розбивається на двійки (трійки), в тому числі призначається підгрупа прочісування. Дії штурмової групи в бойовому порядку без спішування особового складу **забороняється**.

Штурмові групи розпочинають дії з вихідного положення, що займається найближче до об'єктів, які підлягають огляду (атаці), або з висуванням із районів, які займали. У цьому випадку висування підрозділів повинно здійснюватися вулицями, що обладнані сторожовими постами.

У разі здійснення противником опору порядок дій штурмових груп при захопленні будівлі аналогічний діям при організації наступу в місті. *Штурмова група висувається в пішому порядку на вихідний рубіж*, віддалення якого від об'єкта атаки може бути **до 200 м**. Зайнявши вихідний рубіж, у встановлений час особовий склад відкриває вогонь по будинку, запобігаючи веденню вогню противником.

БМП (БТР) ведуть вогонь по верхніх поверхах і дахах будинків. Під прикриттям вогню із стрілецької зброї і БМП (БТР) танки ведуть вогонь по вогневих засобах та інших об'єктах у підвалах і на перших поверхах будинків на віддаленні до **800 м**. Після придушення противника на підступах до будинку і на його перших поверхах особовий склад штурмових груп вривається до будинку і знищує противника, який здійснює опір. Слідом за особовим складом штурмової групи, який діє у пішому порядку, висувається підгрупа прочісування, яка завершує знищення противника, що залишився в будинках. Штурмова група, послідовно вирішуючи поставлені завдання, просувається вперед.

У разі висування танку для стрільби прямим наведенням, йому повинно бути забезпечено прикриття стрільцями, які діють попереду. Досвід дій показує також, що застосування трасуючих куль вказує місце знаходження стрільця.

З метою підвищення ефективності прочісування районів, де є підземні комунікації й сховища, і скорочення часу, *в кожному батальйоні можуть створюватися спеціальні групи* у складі до механізованого взводу, посиленого фахівцями інженерних військ і інженерними засобами.

Роззброєння і ліквідація НЗФ (АОФ) в населених пунктах без планової забудови з вузькими вуличками, великою кількістю глухих кутів і крутих поворотів здійснюються шляхом блокування і послідовного прочісування кожного будинку. У

цьому випадку в підрозділах створюються групи блокування, захоплення та огляду.

Групи огляду, як правило, створюються з доданих підрозділів МВС. При самостійних діях без участі підрозділів МВС групи огляду складаються з числа військовослужбовців підрозділу, який веде блокування та перевірку населеного пункту. Під час дій з оволодіння містом і населеними пунктами необхідно вміло застосовувати задимлення ділянок вулиць, окремих будинків для засліплення противника і забезпечення скритності дій підрозділів.

3.4.2.6 Група забезпечення блокування

Група забезпечення блокування розташовується на імовірних, як правило, важкодоступних для переслідування шляхах відходу НЗФ (АЗФ) з метою зв'язати його боєм і забезпечити виконання завдань операції.

Група забезпечення блокування *створює тиловий рубіж блокування.*

Для виконання цього завдання можуть залучатися аеромобільні підрозділи. У групу повинна виділятися оптимальна для виконання бойового завдання кількість особового складу та озброєння.

Блокування тилового рубежу групою забезпечення блокування *повинно здійснюватися одночасно з виходом інших підрозділів на рубежі блокування.*

Група забезпечення блокування *обладнує в інженерному відношенні призначений рубіж* таким чином, щоб мати можливість відбити атаки НЗФ (АОФ) протягом декількох годин до виконання завдання групою блокування або групою пошуку, у взаємодії з якими вона завершує знищення противника.

Дії групи забезпечення *можуть бути підтримані вертольотами вогневої підтримки* із складу групи доставки і вогневого забезпечення.

3.4.2.7 Група доставки і вогневого забезпечення

Група доставки і вогневого забезпечення *складається з транспортних вертольотів та вертольотів вогневої підтримки.*

Головним завданням групи є доставка десанту та забезпечення вогневої підтримки всіх підрозділів у веденні бойових дій. При необхідності на цю групу можуть покладатися завдання з евакуації загиблих і поранених, доставки боєприпасів і інших необхідних матеріальних засобів.

3.4.2.8 Група (групи) вогневого ураження

Група (групи) вогневого ураження *призначається для вогневого ураження противника і може складатися з підрозділів армійської авіації та артилерії.*

При необхідності на групу покладається завдання з освітлення місцевості, постановки димових завіс, дистанційного мінування та застосування агітаційних снарядів і спецзасобів.

3.4.2.9 Група зачистки і фільтрації

Група зачистки і фільтрації, як правило, складається з підрозділу ВВ МВС і представників органів МВС, СБУ, ССПО ЗС. Для виконання завдань їй визначається місце розташування фільтраційного пункту.

а). Фільтрація

Фільтраційний пункт – це обладнана ділянка місцевості (будівлі), де проводиться перевірка осіб, які виходять з району блокування (ізоляції), на предмет належності до ССПО противника, підрозділів НЗФ (АОФ), а також у скоєнні протиправних дій.

Фільтраційні пункти можуть обладнуватись аналогічно блокпостам або створюватись на їх базі з додатковим влаштуванням місць (приміщень) для перевірки затриманих осіб. Крім того, можуть обладнуватись місця для очікування перевірки та обігріву (у холодну пору року).

Перевірка осіб здійснюється представниками органів СБУ, МВС та ССПО ЗС. Для забезпечення охорони затриманих осіб виділяється необхідна кількість особового складу.

б). Зачистка

Зачистку, як правило, здійснює підрозділ внутрішніх військ зачистку місцевості після виконання завдань групами блокування і пошуку. У залежності від розмірів району та наявних сил і засобів зачистка всього району може бути проведена за один прохід пошукових груп від рубежу початку пошуку (вихідного рубежу) до рубежу закінчення пошуку або послідовним оглядом ділянок місцевості.

Рух з вихідного рубежу починається всіма пошуковими групами одночасно за задалегідь встановленим часом або сигналом. Полонені або виявлені підозрілі особи доставляються на пункт фільтрації.

3.4.2.10 Резерв

Резерв, як правило, призначається спільно зі складу сил групи блокування для вирішення раптово виникаючих завдань, посилення вище визначених груп, при необхідності – для переслідування залишків НЗФ у разі їх прориву.

У випадку прориву через тиловий рубіж блокування безпосереднє переслідування розпочинає підрозділ, на ділянці якого цей прорив мав місце. Командир групи забезпечення блокування зобов'язаний швидко підсилити цей підрозділ, закрити ділянку прориву своїм резервом.

Підрозділ (група), який виділений для переслідування, зобов'язаний не губити контакту з противником, постійно робити позначки направлення його відходу сигнальними ракетами. У випадку, коли контакт із противником загублено, переслідування продовжується найбільш вірогідними напрямками його відходу.

ЗАКІНЧЕННЯ

Ведення антитерористичної операції – складний і специфічний вид бойової діяльності. Він вимагає високої навченості особового складу і вмілих дій командирів і начальників .

Широка програма модернізації повітрянодесантних, повітряно-штурмових частин і з'єднань, а так саме військ спеціального призначення, здійснюється в усіх країнах.

Особливе місце в організації дій підрозділів в АТО (ООС) належить командирам і начальникам усіх ступенів. Задача полягає в тому, щоб не тільки добре вивчити імовірного противника, але і навчитися практично організовувати і вести боротьбу з ним на контрольованих територіях і в місцях розташування наших військ.

Лекцію розробив
старший викладач кафедри
загальновійськових дисциплін

Геннадій ЗМІВСЬКИЙ

Лекція обговорена і схвалена
на засіданні кафедри,
протокол № _____
від « _____ » _____ 20__ р.